

Podsumowanie 3 lat działania programu Obywatele dla Demokracji

Informacja prasowa Fundacji Batorego 21 marca 2017

617 projektów o wartości 131 milionów złotych prowadzonych przez 667 organizacji pozarządowych w 773 miejscowościach w Polsce – to efekty zakończonego właśnie programu Obywatele dla Demokracji.

21 marca w Warszawie odbyła się konferencja prezentująca rezultaty programu dla organizacji pozarządowych Obywatele dla Demokracji, prowadzonego w latach 2013-2017 ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG) przez Fundację Batorego i Polską Fundację Dzieci i Młodzieży.

Fundusze EOG to forma bezzwrotnej pomocy na zmniejszenie różnic ekonomicznych i społecznych oraz rozwój stosunków dwustronnych, udzielana 16 państwom członkowskim Unii Europejskiej z Europy Środkowej i Południowej przez należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego Norwegię, Islandię i Liechtenstein. W latach 2013-2017 Polska otrzymała z tych środków 266,9 milionów euro. Zgodnie z umowami międzyrządowymi, 37 milionów euro z tej kwoty przeznaczone zostało na „wsparcie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w budowaniu sprawiedliwości społecznej, demokracji i zrównoważonego rozwoju”. W otwartym konkursie na operatora programu dla organizacji pozarządowych wybrane zostały Fundacja Batorego z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży.

Program Obywatele dla Demokracji wspierał działania służące: (1) angażowaniu obywateli i organizacji obywatelskich w procesy kształtowania polityk publicznych na szczeblu lokalnym i krajowym; (2) sprawowaniu obywatelskiej kontroli nad funkcjonowaniem instytucji publicznych i instytucji zaufania publicznego (3) zwiększaniu zakresu i form wsparcia dla grup narażonych na ryzyko wykluczenia społecznego (4) promocji i ochronie praw człowieka, przeciwdziałanie wszelkich formom dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne, wyznanie, płeć lub orientację seksualną (5) kształtowaniu postaw obywatelskich oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu i marginalizacji dzieci i młodzieży. Istotnym elementem programu było wzmocnienie kondycji organizacji pozarządowych i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi trzeciego sektora.

W 6 otwartych konkursach grantowych na projekty realizowane przez polskie organizacje pozarządowe, samodzielnie lub w partnerstwie z innymi podmiotami z Polski, UE i krajów-darczyńców, złożonych zostało **6 726 wniosków** o dotację. W ich ocenę zaangażowanych było **115** niezależnych ekspertów. Dofinansowanie przyznano **630** najwyższej ocenionym projektom¹.

Od czerwca 2013 r. do kwietnia 2016 r., **667** organizacji pozarządowych uczestniczących w programie zrealizowało **617 projektów** o wartości **131 milionów złotych**. Działania prowadzone były w **773 miejscowościach** w Polsce. **146** projektów miało zasięg ogólnokrajowy.

¹ 10 organizacji nie odebrało dotacji, 3 nie ukończyło projektów

„Wśród organizacji realizujących projekty były zarówno te z Warszawy i dużych miast wojewódzkich, jak i organizacje lokalne z małych miejscowości takich jak Będzin, Grotniki, Wola Trzydnicka. Program nie był łatwy i nie sprzyjał młodym, małym organizacjom. Ograniczały go rygory środków publicznych, krótki czas realizacji, wymóg finansowego wkładu własnego, rozliczanie z osiągnięcia zaplanowanych rezultatów. Dlatego cieszy nas, że mimo tych trudności, obok organizacji o długim stażu i doświadczeniu, pojawiło się wiele nowych, o dwu-, trzyletniej historii”, mówi Anna Rozicka, dyrektorka programu. „Dla ułatwienia startu małym organizacjom, które ubiegały się o dotacje na niskobudżetowy projekt oferowaliśmy pokrycie wymaganego wkładu własnego ze środków Fundacji Batorego. Z tej formy pomocy skorzystało 47 organizacji”.

„Ważnym elementem programu była możliwość przeznaczenia części dotacji na rozwój i wzmocnienie organizacji: inwestycje w zespół, infrastrukturę, fundraising. Z dotacji na wsparcie instytucjonalne skorzystało 396 organizacji”, dodaje Sylwia Sobiepan, kierowniczka projektów.

Co udało się osiągnąć dzięki programowi

Duża część inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe koncentrowała się na **zwiększeniu zaangażowania dorosłych i młodzieży w życie publiczne**. W 133 tego typu projektach wzięło udział **56 599 osób**. Wspierano konsultacje społeczne dotyczące m.in. funkcjonowania gminy i planowania przestrzeni publicznej (parku, placu targowego, centrum dzielnicy). W ten sposób udało się opracować np. gminne strategie rozwoju kultury Białowa i Kleszczel, strategię rozwoju sportu w województwie kujawsko-pomorskim, rewitalizację centrów Starego Fordonu i Koszalina, zmiany w organizacji ruchu w jednym z łódzkich osiedli.

W 110 projektach strażniczych poddano kontroli 6 814 różnych instytucji. Monitorowano działalność ministerstw i innych organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, szkół, uczelni, szpitali, sądów. Sprawdzano m.in.: jawność posiedzeń rad miejskich i dzielnicowych, przestrzeganie regulacji dotyczących ochrony środowiska, praw dzieci niepełnosprawnych w systemie edukacji, procedury rekrutacji i finansowania studiów doktoranckich. Kontrolą objęto jakość i dostęp do opieki medycznej: praktykę diagnozowania chorób onkologicznych, stosowanie standardów opieki okołoporodowej, edukację seksualną i korzystanie przez lekarzy z tzw. klauzuli sumienia.

W ramach obywatelskiego monitoringu sądów 450 wolontariuszy sprawdzało realizację prawa obywatela do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy. Społecznemu audytowi poddano m.in. funkcjonowanie instytucji biegłego sądowego i warunki pracy w sądach.

Podejmowano działania na rzecz zmiany przepisów niekorzystnych dla obywateli i poprawy funkcjonowania instytucji publicznych. W ich wyniku wprowadzono 122 zmiany: od uchwały antysmogowej w Krakowie, zwiększenia liczby regionalnych połączeń kolejowych w kilku województwach po zmiany w ustawie o oświacie dostosowujące egzaminy do potrzeb niepełnosprawnych.

W projektach, których celem było przeciwdziałanie **wykluczeniom społecznym** stosowano nowe formy i metody dotarcia do potrzebujących, podejmowano działania włączające odbiorców pomocy w jej planowanie i organizowanie, rzecznictwo interesów i tworzenie grup wsparcia. **Z systemu pomocy bezpośredniej skorzystało 42 489 osób ze środowisk zagrożonych:** niepełnosprawnych, seniorów, dzieci i młodzież ze środowisk

marginalizowanych, ofiary przemocy, osoby z chorobami i zaburzeniami psychicznymi, żyjącym z HIV/AIDS, rodziny w kryzysie, osadzeni i skazani, bezdomni, migranci, Romowie. W działania samopomocowe i samoorganizacyjne zaangażowało się 1 301 osób z grup narażonych na wykluczenie.

Działania służące zwalczaniu dyskryminacji, przełamywaniu stereotypów i uprzedzeń wobec grup mniejszościowych oraz uwrażliwianiu na problem nierównego traktowania i mowę nienawiści, skierowane były zarówno do szerokiej opinii publicznej, jak i do wybranych grup społecznych. Zorganizowano warsztaty i szkolenia dla urzędników, służb mundurowych, lekarzy, przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości. W działaniach edukacyjnych wzięły udział 36 973 osoby, w tym 4 477 nauczycieli i 14 290 uczniów. W wyniku interwencji obywatelskich usunięto około 300 stron internetowych oraz ponad 11 000 nienawistnych wpisów w sieci, zamalowano nienawistne hasła w przestrzeni publicznej. Interweniowano w 2 770 przypadkach dyskryminacji i ataków motywowanych nienawiścią. Bezpośrednią pomocą objęto 4 989 osoby doświadczające lub narażone na dyskryminację. Antydyskryminacyjne kampanie medialne osiągnęły zasięg 15 milionów odbiorców.

Jesienią 2015 roku, w odpowiedzi na kryzys uchodźczy w Europie i zapowiedź przyjęcia przez Polskę kilku tysięcy uciekinierów z rejonów objętych konfliktem na Bliskim Wschodzie, zorganizowany został konkurs dotacyjny na przygotowanie społeczności polskiej na ich przyjęcie. Chociaż uchodźcy ostatecznie nie trafili do Polski, zrobiono wiele dla kształtowania przyjaznych postaw i przeciwstawienia się fali nienawiści wobec migrantów i uchodźców. Jednym z takich działań było utworzenie portalu uchodźcy.info, którego najpopularniejszy post osiągnął pół miliona odsłon. Organizowano także akcje edukacyjne i kampanie solidarności z uchodźcami.

„Program Obywatele dla Demokracji odegrał w Polsce bardzo istotną rolę, uruchamiając pokłady aktywności obywatelskiej i chęci działania na rzecz dobra publicznego. Włączając obywateli w życie publiczne i naprawę instytucji demokratycznych, otwierając władze na dialog z obywatelami i dając im możliwość wpływania na decyzje ich dotyczące, odpowiadał na słabości i deficyty naszej demokracji. Podejmowane przez organizacje działania, uczenie się od siebie, współpraca z różnymi aktorami, budowały tak potrzebne dziś zaufanie i solidarność społeczną, podsumowuje Ewa Kulik-Bielińska, dyrektorka Fundacji Batorego.

„Program trafił w potrzeby chwili: promował tolerancję, przekonywał do demokracji i ochrony praw obywatelskich, uczył szacunku dla innych i akceptacji dla odmienności w czasie, gdy coraz częściej do głosu dochodzi populizm i demagogia, nienawiść i wrogość do innych. Idee programu bliskie są wartościom, jakimi kierowała i kieruje się Fundacja Batorego, opowiadając się niezmiennie za praworządnymi, poddanymi kontroli społecznej instytucjami demokratycznymi i otwartym społeczeństwem, w którym różnorodność postaw i poglądów jest istotną wartością”, ocenia Aleksander Smolar, prezes Fundacji Batorego.

Więcej na temat programu na stronach: www.ngofund.org.pl i poznaj.ngofund.org.pl